

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ОЛОХ

НЭҢИЛИЭННЭЭ БИЛИЭН НААДА

Чурапчы сэлээннэтин управлениета бу ый бастагы күнүттэн сэлээннэ дьаһалтатыгар уларытыллан, онно баһылыгынан М.Н.САВВИНА бигэргэммитэ. Ол туһунан улуус дьаһалтатын баһылыгы А.А.Шадрин сэттинньи 1 күнүттэн 184 №-дээх уурааба тахсыбыта.

Хас биридиги дьаһалтаса, управлениета үл-хараһы анал ыстатыйанан анаар, барыта тус сыалынан соруугунан тырыллар, атта-дыллар. Онук сэлээннэ дьаһалтатыгар быйыл икки сэт аһыллыбыта. Биридир уонна биридир анал, сурун счека кирибит 58220 солк. суума сэлээннэ иһигэр баар 7 уһууһан капиталнай өрө-үүнүсүргүр, оонньуур атыл-ыгар, а. д. а. бытархай кыһалбаларыгар көрүл-түбүтэ. Оттон анал счека "Мин Сахам сирэ -- XXI үйбэ" дьин "үтүө дьыала" хамсааһынын чэрчитинэн сэлээннэбэ туулула турар бичат кинигэр ананымт 112100 солк. кирибит.

Бу дьыл алтынны 30 күнүгэр суут приставынан сурун, оттон сэттинньи 1 күнүгэр анал счектар сабыллылар. Маныаха нэһилиээннэбэ өйдөмөт, тустаах үлэһиттэргэ ыра-хан балаһыанна үөскээтэ. Бу туһунан сэлээннэ дьаһалтатын баһылыга Ма-

рия Николаевна манньк кэпсээтэ.

— 1996 сыллааха А.Р.Саргыдаев сэлээннэ управлениетын начальнигынан олонор "Тойтоон" чааһынай предприятие салайааччытын, Чурапчы сэлээннэтин олохтообун И.Г.Макаровы кытта дуогабар түһэрсбитэ. Онно этиллэринэн, Иван Григорьевич сбербанк таһыттан сабаллаан кири балыһаба тийэ суолу онорторорго уонна сэлээннэ ис көстүүтүн туспарарга сөбүлэммит, оттон управле-ние бэйэтин өттүттэн 635000 солк. хамнас төлүүргэ эбээһинэстэммит. Үлэ барбыт эрээри, ситэ төлөмнөтөх. Анатолий Романович управление начальнигынан олонор кэм-гэр дуогабар улахан анарын төлөһөн кэлбит. Онук 2000 сыллаабы көрдөрүүлэринэн Иван Григорьевич управлениеттан 265855 солк. ылардаах буол-лаан тахсар. Маныаха Анато-лий Романович бу үлэни ыттарарыгар хантан да үл көрүлүбүтүн үрдүнэн дуо-габар түһэрсбитэ өйдөмөт. Уопсайынан, кэ-лиги сылларга сэлээннэ ис көстүүтүн туспарыга дьин үл көрүлүбүтэ ыра-атта. Суут уурааба сэлэ-эннэ дьаһалтатыгар иһи салгы төлүүргэ быһаарар.

Онуоха бийиги хантан да бу харчыны ылан биэрэр кыах-пыт суох буолан, үл көспөтүн, көрүлүбүтүн барка билэн олонор, кири-хэ атын көрүгүнэн төлөһөргө этик онорбулут. Ол курдук, улуус дьаһалта-та векселинэн, бийиги бай-эбит балансытыгар кири-рэр дьинэн-уотунан, тийэсэр тийэн бордодукта-нан кытта төлөһөргө кэпсэ-тэ сатаатыбыт. Иван Гри-горьевич бийиги этиллэри-тин ылыммага. Ол иһин сэлээннэни сырдатыйга дьин анаар харчыттан сыһаа биэрэргэ былаан-наамылпыт, ол эрээри бу үл Ленскэйгэ сааскы халаан содулларын туоратыга ыттыллыбыта.

Оттон бу күнүгэр бийиги аалпытыгар сылдыар счектары сабан туран, 170320 солк. суумманы иһигэр тутан ылла. Биллэн турар, бийикэ олус ыра-хан балаһыанна үөскээтэ. Бу иһигэр кири сылдыар 58220 солк. сэлээннэ уһууһаннарыгар ананымт харчы этэ. Үл төһө да кыра-тын иһин, манна оболор оонньуурдара ыттыллыахта-ах, "Мичил" уһууһанга сап-лаас мотуор атыллыахта-ахтаах этэ. Оттон анал сче-түбэ бүтүгүнү бичат кинин тууутугар барыахтааба, үлэни сылдыар биригээдэ-лэр хамнастар, өссө эби

тутуу матырыйаала кэлнэх-тээх этэ. Бу "үтүө дьыала" хамсааһынын тутуулар тутууу сэлээннэ дьон-сэргэтэ барка өйөөн, кырдык, ыччалпыт мустар, түмсэр сирэ суоһун өйдөөн туран, тэрилтэлэр сүбэ-лэһин биридиги күнүгэр хам-настарын көһөрөргө быһаарыммытара, иһин таһынан спонсорство бэрэ-эдэтинэн чааһынай пред-принимателлэр, тэрилтэлэр салайааччыларга үл укпутта-ра.

Бичат кинин тутуутугар билигин үс биригээдэ үлэ-ни сылдыар. Пристройун көмөһө тахан бүтэн эрэр, арочнай сааланы бүрүйү сабаланна. Бу тутууга мас хатырыктааһыныттан сабаалаан сэлээннэ дьонун — кырдыгастарга оскуола оҥотугар тийэ көмөлөрө улахан, элбэх субюгунууһу ыттылына. Бийиги кири-лэргэ махталбыт улахан.

Үбэ суох тутуубут олох-хо кириэргэ биллибэт. Мин сэлээннэни олохтоохторун өйдүөхтэ уонна өйүөхтэ-рэ дьин эрэнэн туран, ыч-чаттарбытыгар, оболорбу-тутар хаалларар сүдү бэлэх-питин олоххо киллэрэргэ туох кыах баарынан көмөлөһөргүтүгэр ытыра-быт.

С.БОРИСОВА
кэпсээтэ.

Одьулуунтан чугас, Үрэх Күөрэ учаастагар, кыра ки-лиэз онорор бэкээринэн, үүт астыр сьабы үлэбэ ки-лэрэри сылдыаллар.

Нэһилиэктэрин социаль-най-культурнай сайдыты-гар куруук көмөлөһөллөр, туора турбаттар, ол курдук, кыамматтарга, инбэлиит-тэргэ 300 тыһ. солкуобай сууммалаах уокка оттор маһы биридиз харчыта су-ох киллэрэн биридилэр. Нэһилиэктэ ыттыллар бары дьаһалларга, үтүө дьыала хамсааһыныгар Михаил Петрович Михайлов салай-ар коллектива куруук көмөлөһөрүн, көх-нэм буо-ларын туһунан нэһилиэк баһылыга А.П.Старостин-тан, олохтоохтортон өрүү истээччибин, онон муоһабын өссө кытаанахтык тут, аатын-суолун дорбоон-ноохтук ааттаным.

Гаврил ПОПОВ,
Чурапчы.

Баһынай хаһаайыстыбата

ҮЙЭ АГАРЫН КЭННИТТЭН ҮҮММҮТ БҮРДҮК

Кытаанахха туорак бурдугу үүнэрбэтэх үйэ агара бу-олла. Бүтэһигин 50-с сылларга В.П.Харитонов председа-теллээх Маленков аатынан колхоз буолан олонор бурду-гунан балаһа дьарыктанан испиттэрэ. Оттон кэники ула-хан колхозтар, совхозтар сабана наар күөх ыһыга, си-лэскэ дьин анаан ыһы үлэтэ ыттыллара. Бу кэли 10 сыл-га ол да хаалла.

Арай быйыл саас манна Егор Егорович Владимиров са-лайааччылаах "Дьаарбан" тирэх баһынай хаһаайыстыба-та бөһүөлэктэн 2,5 көстөөх Кылыһыт Чарана дьин 41 гек-тардаах сонукка дьэһимизан ысыта. Онтуката син барка үүммүтүн комбайн суох буолан, бэрт эрэйинэн Сылантан уларсан эрэ, маннайгы хаары бүрүмүтүнэн кэриэтэ 16 тонна силлит дьэһимизан туорабын хомуйан, нэһилиээннэбэ атыга таһаарда.

Онон бийиги нэһилиэктэ да бурдугу үүнэрбэтэх сөбүн көрдөрдө. Ол эрээри, этиллибитин курдук, комбайн суо-ба инникитин бурдук үлэтин атахтыгы турара илэ-бааччы көһүннэ.

И.ПОНОМАРЕВ,
"СО" общ. корр.

Килэни.

АЙЫЛҔА ХАРЫСТАБЫЛЫГАР АНАЛЛААХ

Алтынны 24 күнүттэн 31 күнүгэр дьини улуус-таабы оҕо библиотекатыгар айылҔа харыстабылыгар аналлаах нэһилэ буолан ааста. Ол курдук, VI-VIII кы-лаастарга "Аар тайҕам, суу-гунаа!" дьин саха суруйаач-чыларын айымныларын ырытыы-викторина, "Ай-ылҔаны харыстаан!" дьин кылаас чааһа, Джералд Даррел-современный Ной" дьин суруйааччы олоһун уонна айымныларын туһунан бэснээ буоллулар.

Ону тэнэ таптыыр улуус-лук хаһыатын "Сага олох" нөкүө "Кыыллар зигэлэрин төһө билэһин?" дьин викто-рина ыттыллыбыта. Ол түмүгүнэн Чурапчы орто ос-куолатын VI кылааһын үөрэ-нээччилэрэ Никитин Данил I, Васильева Саһаа II мьэстэ-лэри ыллылар, Люба Мака-рова уонна Саргы Лукина III мьэстэни үлэһинилэр.

Викторинаба кыттыбыт ба-ры өрөлөрү каникул кэм-гэр, а.э., бүгүн, сэттинньи 6 күнүгэр, оҕо библиотекаты-

гар нэһилэбитин түмүктүүр көрдөөх оонньууга ытыра-быт.

Бу дьаһалларбытын ыттарбытыгар улуустаабы үөрэх управлениетын ин-формационнай кинин ди-ректора Н.Н.Оконешников, "Киноvideотехцентр" ГП специалиһа В.П.Максимова аудио-видеоаппаратуранан хааччылан улахан көмөнү онордулар.

Чурапчы орто оскуола-тын X кылааһын үөрэнээч-читэ, ааһааччыбыт Саниа Попова пластилиныннан чак-чы даһаны кири кэрэксир уран оҥоһуктара оболор болҕомтолорун тарта.

Түмүктүгэр бу нэһилэ-лэбэ кэлэн кыттыны ылбыт Чурапчы орто оскуолатын учууталыгар Т.В.Степано-ваба, П.С.Евграфоваба, В.Н.Собакинаба уонна ин-ники ааттамыт дьоммуту-гар истин махталбытын ти-эрдибит.

Улуустаабы оҕо
библиотекага.

БЫАҔЫН БЫҔАХТЫ ТУРДУН!

ини-көрүүнү, аабыны-су-оттааһыны эрэйэллэр. Төһө да анал үөрбэ суоһун иһин, бастыг оһыттарга олоһуран, үөрэтэн, сана хардылары онорон испи-тэ.

Дьыл-хонук баран ис-тэбин аайы олох үкүлэата уларытан, дьон сыһаа про-изводства, уопсай үлэбэ тардыспат, үлэттэн туора ту-рар буолан, үлэһиттэргэ ыра-хаттар үөскээн бар-быттара, сана хаһаайы-нааһын ньымалара наада буолбуттара. Чурапчы улууһа республикаба баста-кынан баһынай хаһаайы-стыбатын ыһылларын сабана, 1992 с. Михаил бирид санаалаахтарын түмэн, уон иккиэ буолан "Комплекс" баһынай хаһаайыстыбатын сүөлүнэн тэриммиттэрэ. Ити кэмтэн син балаһа бирикэ-ааста, "Комплекс" олох эри-ирдэрин-мускуурдарын эрэллээхтик туораан, били-гин республикаба бирид бил-лэр туруктаах баһынай хаһаайыстыбата. Биллэн ту-рар, үлэ-хамнас итинник ту-руктаах буолуутугар дьин кэргэн оруола кырата суох, кэргэнэ, Дария Дмитриева, үрдүк үөрэхтээх, уһууһан нитээччигэ, сурун идеолога уонна манна үс борбуйда-рын көтөбөн, туран эрэр уолаттарын эбэн кэбис. Кы-

рата суох хамсарат күүстэр. Кэлиги сылларга Одь-улуун нэһилиэктин тула бы-раһылыбыт 150 гектардаах сирин анатан, күрүлээн-хаһаалаан, бурдугу үүнэ-ринэн олохтоохтук дьарыктанан эрэр. Хаһаай-ыстыбатын тэринини, произ-водстваан дьарыктанан да кыһыл иһигинэн тугу да онорбоккун, техника, үчүгэй туттар сэл-сэбиргэл наада. Ол сиринэн, кири-лэргэ үс ДТ-75, үс МТЗ, ик-ки кыра трактор, бирид ком-байн сурун үлэлэрин быһаара олоһоллор. Быйыл улуус үрдүнэн бурдук үүнүүтэ мөлтөх, "Комплекс-тар" 1 гектартан 10-11 центнер хомуйан, былы-рынын таһымнарыгар лап-пактииттэлэр. Сурун доку-оттарын ааспыт сылга бур-дуктан ылбыттара. Бу сала-аларын сайыннаар бабала-ахтар.

Иккис сурун салаалары-нан сылгы, сүөлү, сиби-иннэ уонна түргэник си-тар дьин көтөрдөрө буолал-лар. Ол курдук, 90-тан тахса сүөлүлээхтэр, 50-ча төбө сылгылаахтар, 30-ча си-биннэлээхтэр уонна дьин көтөрдөрүн тутан тураллар. Хаһаайыстыба сыллаабы онорон таһаарыта ааспыт сыллаахха 2 мөл. солкуо-байга тэһэлэспит.

КҮНДҮ ААБААЧЧЫЛАР!

Үүнэр 2002 сыл бастагы агарыгар

"САҢА ОЛОХ" ХАҢЫАККА
СУРУТУУ САБАЛАНА.

Төһөбүр: нэһилиээннэбэ — 140 солк., тэрилтэбэ — 180 солк. Ыйдарынан сурутааччыларга нэһилиээннэбэ бирид ыһа — 25 солк.

Сурутууу улуустаабы почтовой сибээс уонна кири отделениеларга ытталлар. Улуускут хаһыатыгар суруттараргытын умнуман, кири хас биридиги наһаа киридин!

"Сага олох" РИХ.

Дүүл — хонук динлэрэ кырдык суол эбит. Олох соторутаагыта буолан ааспыт курдук "Сага олох" 50 сылын бэлэтээбит күммүт. Онно хаһыаты талтаан аабааччылар, оччотоову оройуон салалтата бары туруммуттара. Ол бэлэз түгэннэ, тугу да нүлү тулукка, буклет огоруутугар хаартыскага түһэрибим. Ол эрэ буолбатах, тэрийэр комиссия үбүлүөйгэ анаан киинэтэ онор дин сорудахтаагыта. Оччолорго видеотехника суураан да истибат эбит. "Красногорск" дин алпарааһынан лицензэ устан документальнай киинэ онорбутум. Ону билигин көрдөххө, хомойуох иһин, биригэ үлэлээбит журналистар үксүлэрэ биһиги кэжэбигэр суохтар.

Уфа куоракка фотокорреспондент анал үөрэбин бүтэрэн "Сага олоххо" үлэс киирээт, иһинэ СГУ-га нууча тылыгар үөрэнэр, практика кэлбит Степан Алексеевич Попову кытта билистим. Киһи нууччалыы тылы өйүгэр тутта тылбаастаан лабырбаччы этэн биэрэрин машинистка Альбина Смирникова биһир да сыһата-халтыта суох бэчээттирин, Степан Алексеевич иһин тылы дэгиттэр билэрин, сахалыы лоп-бааччы тылынан толкуйдаахтык суруйарын сүрдээхтик сөхлүтүм. Арааһа, дүүлүбүт билигин олбээс-этээр — онтон ыла Степан Алексеевичтың биһиртэн-би-

ир тэрилтэсэ батысыһа сылдьабыт. Редакцияда культура отделын сибидиссэйз Мария Николаевна Сидорова аабааччылар суруктарын уга-лып-лапка бэчээккэ биэрэрэ, мунууахха сылдьан кэлээт, балаһаны балаһанан бэйэтэ машинкада бэчээттээн ол күн эппизиттир секретарьга туттаран иһэрэ. Олус түргэнник суруйара, онто барыта киһи аахтар-ааһыан курдук буолара. Дьон санаатын чабылхайдык арыйара. Дьиннээк журналист быһыытынан киһини үрдүктүк сыаналыыбын.

Оттон мин, кистэл буолбатах, суруклар сүрдээгин ыарырбаттар этим. Түһэрибит хаартыскаларым суруктарын суруйарым санаа хоту кыаллан испэтэ эрэйдиир. Санаабыр сии табылыһа дин эппизиттир секретарь И.С. Оксеновка киллэрэрим. Киһи, үлэтэ элбэх буолан, ардыгар бэйэбэр төттөрү биэрэр: "Отделларга көрдөрөн баран ажал", — диир. Соробор быыс булан болбойон ааһара, сүбэллэр. Иннокентий Семенович көннөрдөүк, бу буочара үчүгэйн, барыта уурбуттуппут курдук буолан тахса. Көннөрөрүм быһыгар сахалыы хайдах суруйарга үөрэтэн ыла. Ол барыта мин хаһыатчыт буоларбар көмөлөспүтэ. Киһи редакцияга журналистскай маастарыстыбага үөрэх ытара.

Биһирдэ "Огонек" сурунаалга МГУ-га япон тылын үөрэ-

Улууспут хаһыатын 70 сыллаах үбүлүөйүн көрсө

ИИТЭН ТАҕААРБЫТ КЫҕАМ

тэр студенттар тустарынан фотожурналист Иван Щеглов элбэх хаартыскалаах репортаһа тахсыбыта. Ону аабаат, ректор аатыгар суук ыппытым. Бэй буолбата — МГУ-тан приемнай комиссияттан эппизит кэлбитэ. Үөрэххэ туттарыс, докумуоннартын кумулан ыта орус дин тизэллэртэр. Нөнүө күнүгэр үлэтин үгэнигэр олордоруна редакторбар Афанасий Евстафьевич Чичигинаровка киллэрэн ыгырымы суруклун кытта сайабылыһаһыан туттардым. Редакторым ортолугу ааһан иһэн туора ууран кэбиста уонна: "Баран үлэһин үлэс, матырыйалларгың көрүһүт. Манна да батан сырыттаһына сөл", — диит уруучкатын ылан үлэлээбитинэн барбыта. Хаймакхыны, хомойон-хоргутан тахсыбытым. Ити сыл үөрэххэ барыым бунатыннаахтык мэлэйдим.

Үлэбэр-хамнаспар сыһа-халты ханна барыа, баар этэ. Редакторы солбуйааччы Спартак Николаевич Чичигинаровтан үтүстүк сүбэ-ама ыларым. Киһи, үрдүк культуралаах, хайдах эрэ ис-иһиттэн киһини бэйэтигэр тардар, ытыктанар киһи, ыгылыбыт кэмнэрбэр, арыһах да буоллар, наадалаах тыллары этэрэ, оччого уоскуйан эмиз үлэлээбитинэн барарым.

Оччолорго советтар үлэ бөбөнү үлэлээн тигини-таһыны олодор кэмнэрэ этэ. Хаһыаппыт санаттан-сага рубрикалары аһара. Холобур, биһир кэмгэ бастаагы балаһаларга пилитетка кыайылаахтарын, рекордсменнар, чемпионнар хаартыскалар тахсар буолбута. Олору булан түһэрэри нэһиликтэри элбэхтик кэрийэрбит. Сага сулууссалаан кэлбит армейскай суоппары Александр Макаров редакцияга үлэсэ ылытара. Эдэр уол букатын эргэ УАЗ-ик массыынаны өрөмүөннээн сүүрдүбүтүн

коллективна улаханник сөхлүтүт. Уолсайынан, киһи суоппардыыттан транспортка улахан сырылтыаны суох буолбута. Александр бэрт чэкирик туттуулааба-халтылааба, төһө да быһылаах суолга сырыттарбыт, массынабыт ып-иһаас буолара. Биһирдэ да суолга саахалланан журналистары эрээдээбитэ суок. Эрэллээх суоппарбытыгар махтанарбыт.

Редакторбын Афанасий Евстафьевич хаһыатчыт, журналист быһыытынан олус үрдүктүк сыаналыыбын. Олох-дьаһах комбинатыгар үлэһин сырыттаһына Уфа куоракка фотокорреспондент идэтигэр үөрэххэ ыппыта. Олоххо суолбун буларбыт киһи киһи буолар. Биһирдэ хоһугар ыгыран ылан ис дуһатыттан манньык сүбэлээбитэ: "Эн бу идэһин өссө үчүгэйдик баһылааххын наада. Кэлин, баар, республика да хаһыаттарыгар үлэһэххин сөл. Өйдөө: хаһыакка тахсыбыт хаартыска историка хаалар. Бүгүнтү күнү эргитэн аһалбакхын. Олох орус устарын курдук баран иһнэ. Бастаан бэйэн төрөөбүт тылгың үөрэт, оччого ханнык баарар омух тылын үөрэтэ-эххин сөл. Ол барыта бэйэбиттэн тутулуктаах...". Мин олохпун, инникибин өтө көрбүт эбит. Кырдык, бу идэһин олус сөбүлүүбүн, күн айын санаттан-сананы билэр, олобу кытта тэңгэ баран иһэр олус үчүгэй.

"Сага олоххо" үлэлээбиллэһин күн туттабын. Төрдү дэстэххэ, ол сылларга мындыр, өйдөөх дьоннору кытта биһиргэ бодоруһан үлэлээбит эбиһин. Киһилэртэн үрдүк культуралаах, олоххо туспа көрүүлээх хаһыатчыты, уларыта тутуу кэмнэгэр редакторынан үлэлээбит Петр Иннокентьевич Попову, Россия Суруйааччыларын сойбуун чилиэнэ Семен Романович Данилову, редактордаабыт Нур-

гусан Егорович Макарову, Эрлик Эрстиһин сизэ Семен Иванович Яковлевы, бары ытыктыр ага табаарыспытын Степан Осипович Алексеевы, типография директорынан үлэлээбит Петр Михайлович Массеевы уо.д.а. ааттыахпын сөл.

Сүүрбэ биһирс үйэсэ үктэннибит. Соторутаагыта "Сага олох" хаһыат редакциятыгар сылдьан көрдөххө, урукку сыллартан букатын уларыттыт. Редактор Гаврил Гаврилович Попов бэйэтэ хаһааһытыһаһынык иһин буолан сүүрэн-көтөн хаһыат онотуллуугун аныгылыы компьютернай системага киллэрбит. Урут сибиниһин тайырдыа уот оттон улахан, нэлэгэр чугуун иһиккэ ууларар рабонай Дмитрий Семенов үлэһин хамныы сылдьара бу баарга дылы. Онон строаны илиһин талыы аны суок. Типография киирдэххэ, сибиннэс сыта мунугар саба биэрэрэ, линогиллар тыастара-уустара биһир хэм тохтообот этэ. Онно комсомольскай тэрилтэбит секретарга Алексей Слепцов сарсыарда олох эрдэттэн кизэ хойукка дээр таһынар да боксыйа суох үлэһин, Анастасия Смирникова линогилка талыллыбыт строкалары сып-сал ыраасты-иһаасты балаһа онорон түбүгүрэрин саныыбын.

Билигин атын, офсекка киирбит хаһыат тахсар хаа-

чыстыбата бунатын тулсубут. Журналистар аны ханнык баарар информацияны Интернеттөнгө булан аабааччыларыгар тиэрдиэхтэрин сөл. Ити курдук "Сага олох" аатыгар сөрү-сөл түбүһүн сага олобу кытта тэңгэ хаамсан истэсэ.

Билигин бэйэм үлэһин кыратык сырдатар буоллаха, Сага информационнай агентствотыгар үлэһинбин. Бу күнүгэр СИА тэриллэбит уон сылын бэлэтир. Үлэбит сүрүн хайысхата Президент уонна Правительство ийыларынан-кэрдийлэринэн барар. Олор:

— республика социальнай-экономическай сайдыытыгар туһуламмыт дьаһаллары пропагандалаһын;

— республикага ытыллар дьаһаллары тутатына бары хаһыаттарга таһаартаран дьон-сэргэ биллэтигэр тиэрдинн;

— тыһыынчанан түһэри-либит фотоснимоктары историка хаалларан альбомнары, буклеттары оноруунан дьарыктаныы, о.д.а.

Фотожурналистика дин олох кэрдис кэмнэрин документальнайдык көрдөрөр үлэ биһир дьохунаах хайысхата буолар. Мин онно үлэһин-биттэн астынабын.

Петр ОКОНЕШНИКОВ.

Хаартыскага: П.С.Оксенович.

ССКП райкомун бастаагы секретарга И.П. Листиков "Сага олох" хаһыат сибидиссэйз нүмэрин көрөр

Редактор А. Е. Чичигинаров

Редакторы солбуйааччынан, отдел сибидиссэйзинэн үлэлээбит С. А. Попов

Редакция эппизиттир секретарга И. С. Оксенов

Редактор Н. Е. Макаров

Редактор П. И. Попов

Суоппар А.Е. Макаров

Метранпаж А. М. Смирникова (Сивцева)

"Эн ыраас баган,
Эн сырдык ыран,
Сымнаас наниг,
Амарах санааг..." —
маннык киһи кутун-сүрүн
тутар тыллар Наталья Тро-
фимова **ГУЛЯЕВА** ба-
данимт курдуктар.

Кини 1976 сыллаахха
Томскайдаагы медицинс-
кэй училищаны бүтэрэн би-
элсэр аатын ылан,
Төрөөбүт, оёо сааһа аастыт
Дирингэр үлэһин кэлбитэ.
Олохун довроо Гуляев Ва-
лериий Васильевич эмиз бу
Сыл Саха государственнай
университетын медицинс-
кэй факультетын бүтэрэн,
учаастаа араһынан ананан
Дирингэ тийэр. Эдэр дьон
характерынан хайбаһан,
сүрэхтэринэн сөбүлэһэн
ыал буолбуттара. 1977 сыл-
лаахха Чурапчыга, адалара
хирурунан анаан, көһөн ки-
ирэллэр. Утуу-субуу үс бу-
хатыыр уол олоһооллор.
Наталья Трофимова 1981
сыллаахха 2 №-дээх
дөөһөһүлэ (билигин

"Улыбка") сизстэрэнэн үлэ-
ли кэлбитэ.

Дьыл — хонук. Ол кэм-
тэн номнуо 20 сыл ааһа
овуста. Хаһан бабарар, хан-
нык бабарар эйгэбэ үлэ
киһиттэн тутулуктаах. На-
талья Трофимова хара-
маннайгыттан кыһамныла-
ах, үтүө суобастаах үлэһит
быһытынан көстүбүтэ.
Үлэтигэр таба тайаммыт
киһи туһата дьыһа. Кини
кэлиэрбиттэн оёолор
ыалдыылары биллэрди-
к абыһабыта. 1997 сылга би-
ир оёо ыалдыан 14 күнү
көтүлүт, 1998, 1999 сыл-
ларга 12 күнү, 2000 сылга 9-
10 күнүэ тийэс кыһаабыт.
Кини хас биридди кырачаан
интиллэччи туһугар
дууһатын ууран кыһаллар,
кичэйэн көрөр-истэр. Оёо
эт-хаан өттүнэн сыйдытын
туһугар Наталья Трофимо-
ва бириддиһэн үлэ ыһтар.
Инэмтэлээх, витаминнаах
ас оёо доруобуйатыгар су-
олтатын өйдөөн, аһылык
көрүңэ араас буоларын ин-

УТҮӨКЭН ҮЛЭҢИТ, АМАРАХ ИЙЭ

ниттэн керен манюну на-
дизэлэнэн аттаран оңорор.
Оёолор эт-хаан өттүнэн
сыйдалларыгар анал дьа-
рыктары утумнаахтык ба-
ралларын ирдир, сал-
гыһа сыйдалларын хон-
туруоллур.

Ханнык да үлэттэн
ингэн-тонгон турбат,
кыһамнылаах, үтүө су-
обастаах үлэһити 1988 сыл-
лаахха коллектива проф-
ком председателинэн тал-
быта. Бу да үлэтигэр кини

таһаарылаахтык үлэлээн
2000 сыллаахха Дьокуускай
куоракка республикатаагы
профсоюзтар мунньахта-
рыгар улуус делегатынан
талыллан кыттыыны ылбы-
та.

Билиги Натальябыт тус
оёолор ыраас дьыһэлээх-
уоттаах, миннигэс астаах
хаһаайка, үс уол оёо таптал-
лаах күн-күбэй ийэлэрэ.
Адалара эрдэ өлөн, оной-
соной көрбүт уолаттар
сөбөһөх ийэлэрин

көрүүтүгэр хаалбыттара.
Наталья Трофимова
оёолоро дьон бусалалларын
туһугар туох баар өйүн-са-
наатын түмүтэ, түүннэри-
күннэри сүүрбүтэ. Уолатта-
рын дьон сэргин үтүө май-
гылааах, үлэбэ-үөрэххэ
кыһымылаах дьон оңортоо-
то. Улахан уол Василий СГУ
юридическай факультеты-
гар кэтэхтэн 5-с курска
үөрэнэ сылдьар. Төрөөбүт
Чурапчытыгар үлэлиир. Ор-
то уол Евгений ыал буолан
Дьокуускайга олоһор, үлэ-
лиир, СГУ ИТФ-гар кэтэх-
тэн 1 курска үөрэнэр. Кыра
уол Валерий ЧПУ-ну бүтэр-
битэ, Дьокуускайдаагы пе-
динститут 2-с курсун студе-
на.

Наталья Трофимова
дьонно-сэргэбэ үтүөнү эрэ
бабарар дууһалаах киһи.
Ким да буоллун куруук
үөрэ-көтө көрсөөччү. Кини
саамай киһини сөхтөрөр,
уйулгатын тутар хаачысты-
бата — өрүү дьонно
көмөлөһө, үөрүүлэрин

үлэлэстэ сылдьыбы. Кини
үөрэн кэллэһинэ, кырдык
да, күнүн сырдыыр, сап-
пабырбыт бэйэһэ тэһгэ
үөрэбин.

Наталья Трофимова
туһунан төһө бабарар
үчүгэйи эрэ этэ туруохха,
махтал сылаас тылларын
аныахха сөп.

Күндү дьүүгэбитин, На-
талья Трофимованы орто
дойдуга олоһон кэлбит ор-
то сааһын омурбанын бэли-
этиир, үйэ анаардаах үлэ,
үөрүү, үтүө сааһын
үбүлүүһүнэн итинтик, ис-
тигник эбэрдэлиибит!

Тус олоххор үөрүү-
көтүү аргыстаһын, ыарыы
ыалласпатын, тумуу тумун-
нун, олохун суола быйыһа-
ах буоллун.

"Улыбка" уһууааныга
биригэ үлэлиир
дьүүгэлэрин.

Чурапчы сэлэһиннэһэ.

Хаартыскаа: Н. Т. Гу-
ляева.

ТҮРГЭННИК, ӨЙДӨБҮЛЛЭЭХТИК, ТИИЙИМТИЭТИК ААБАРГА ҮӨРЭНИЭХХЭ

(Бүтүүтэ.

Иннин 2 стр. көр).

чтения", 1982 г.).

4. Хараххын үөһэттэн
эллараа, страницаны орто-
гунан сыбарыт. Керен
аарык перифирическай
ыыматын баһылаан сайын-
тар. Шуһат таблицатынан
дыарыктан — 5 секүүндэ
иһигэр 1-тэн 25-кэ дьэри
сыһыпаралары булан ааба
үөрэн:

21	5	20	2	8
13	23	9	14	12
24	10	1	19	17
16	7	18	25	6
3	15	4	11	22

5. Ааһыккын өйгөр ту-
та, өйдүү үөрэн.

6. Болбомтоун түмү.
Болбомто — ааһык каталы-
затора. Утумнаахтык
дыарыктан.

7. Торо ааһыктын өйдөө,
эллорон ааһыктын өйгөр ха-
танар. Кини үлүбээй (меха-
ническая) ааһыктынан сүүрбэ
төгүл ордук. Кэлим блокта-
зынан ааһыккын өйдүү
үөрэн. Биридди тыһынан
туолбака.

8. Бири курус түргэн-
тик эрэ ааба сатаама.

9. Торо ааһыктын са-
наа — оңоһо өйдөө.

10. Утумнаахтык дьа-
рыктан. Уһуһууаах эрэ
практикаан дьаарыктанан
ситиһилэ ниги. Күннэтэ
ааһык маннык муорматын
тутуһ: икки хаһыат, бири су-
рунаал уонна ханнык
бабарар текст 50-100 сирэй-
ни.

(О.А.Кузьмина, Л.Н.
Хранова. Десять
правил быстрого

Бу сүбэлэри сэттиһэн
үөһээ кылаастар үөрэнэч-
чилэригэр аныыбыт. Кини-
лэр киһизэх олус наадала-
ах эйгэбэ ааһыкка,
өйдөөһүннэ, өйүһүн толо-
руллар соруудахтары быһа-
рыкка сыһыаннаахтар.

1. Күннэтэ аах. Сөбү-
лүүр предметкэ сыһыанна-
ах наһунай кинигэттэн күн
ахсын кырага иккилии стра-
ницаны аах. Тугу ааһыктын
эн үөрэххэ билиин-көрүүн
көстүүтэ буолар. Ол
көстүүтү төһөнөн баайыт да,
үөрэнэргэр сөччонон чөлчө-
кү. Күн ахсын төһөнөн эл-
бэһи ааһыт — сөччонон би-
ризмэбин чорботуон. Бу
үлэһин сарсынныга
көһөрүмэ. Бүгүн мүлчү ту-
пукуну сарсын оһорукуон
суоһа.

2. Учууталтын сатаан
ийит. Тохсус — уон бири-
с кылаастарга сүрүн темалар-
га учебникка баарыттан
суобуттан тутулууга суох лек-
циялары конспектэ. Лекци-
яны суруйа олоһон суруйар-
гар туох туһунан суруйар-
гын толкуйдуу үөрэн. Су-
руйбуккун бэрийэргэр
күннэ кырата чаас аһарын
бизэ.

3. Үлэн күнүн сарсыр-
да б чаастан саһалаа. 5 чаас
30 мүн. тур, зарядка оңор,
килиһтээх үүтэ ис да
үлэһин саһалаа. Уруоктар
иниллэриннээһи балтараа-
икки чаас өй үлэтэ-кыһыл
көмүс биризмэ. Бу чаастар-
га саамай уусуу, айымын-

ылаах өй үлэтин толор. Тео-
рия тутуах болпуростарын
илдириттэн толкуйдаа,
өйдүүргэ уустук ыстатый-
алары аах, сыһыан үөрэт,
рефераттарын салгыы су-
руй. Чинчийин элеменнар-
дээх үлэһин толор.

4. Өй үлэтигэр чопчу
системаны тутуһа үөрэн. Ту-
таах суолталаагы иккис су-
олталааһын үтүрүйүмэ.
Тутуах проблемаларга лиге-
ратураны, научнай үлэлэри
буларга үөрэн уонна боч-
чумнаах биризмэбин бизээн
үөрэт.

5. Бэйэригэр көбүлүүр
күүлү була үөрэн. Өй үлэтэ
барыта киһи бабаран туран
толоруох курдук кэрэхсэ-
биллээх буолбатах. Үгүстүк
сыһаах наада диэн күүс
көбүлүүр. Үлэһин ити кэрэх-
сэбилэ суохтан саһалаа. Тео-
рия ымлыктыгар бол-
бомтоун ууран, ити наада
диэн сыһыа бабарабын
дизинэ кубулут.

6. Эйгин кинигэ муора-
та тулалыыр. Кинигани, су-
рунаалы олус талан аах. Би-
лиэн баһалаах барыны
ааһык бабарар. Ол кыал-
лыбат. Ааһар чэригин ха-
ачаахтыгыр үөрэн.

7. Бэйэбэр суох дири-
с сатаа. Эйгин элбэх дьаарык
тулалыыр — куруһуоктар,
секциялар, үнүкү бизэрдэ-
рээ... Сыһыана, аралдыта
түһэр наада. Ол да буоллар,
хорсун буолууну көрдөр-
онсу барытын экириһтимиэ.
Кылаабынайа өйдөө — эн
сарсынны үлэһиккин.
Үрдүкү кылаас оёолоругар
сыһыаланнытыгар саахы-
маттыыры, уус-уран кинигэ-
ни ааһыны сүбэлиибит.

8. Кураанах лахсырға,
көдүүһэ суохха биризмэни
хорбонмоомо. Табаарыс-
гарын кытта кэлэстиигэ би-
лигин-көрүүгүн байытыыга
туһан.

9. Кэлэр өттүгэр үлэһин
чөлчөтөргэ үөрэн. Ол иһин
суруйар киниксэлээн. Оңо-
но хатаан ис туох сага
күөрэс гыммытын (күни би-
ридэ эрэ күөрэс гынар үгэс-

тээх, иккисизэн эргиллээч-
читэ суох). Ити барыта хой-
ут наада буолуо, өйүһүн
үлэлииргин чөлчөтүө. Систе-
малаа, бэлигэммикин ха-
рыстаа.

10. Дьаарык ахсын саа-
май табыгастаах форманы
көрдөө. Чахчылар,
көстүүлэр, сокуоннар ис
хоһооннорун диригиник
өйдүүргэ биризмэбин ха-
рыстаама. Төһөнөн ингэ-
тонон толкуйдуугун да, сөч-
чонон өйгөр чинник тутуон.
Өйдүү иликкин өйгөр туту-
сатаама, оңо биризмэбин
эрэ сүтэрэбин. Үчүгэйдик
билэргин хатылаан ааһыма,
көрүтэлээн эрэ үлэ.

11. Мэһэйдир буолла-
хтарына, өй үлэтэ тахсыбат,
дыарыктанаргар болбом-
тоун түмэн бэйэһи эрэ үлэ-
лээ.

12. Өй үлэтэ математи-
ческай уонна уус-уран
өйдөөһүнү хардарыта тутуу-
ну эрэйэр.

13. Куһаған үөрүйэхтэр-
тэн босхолон (холобур,
үлэн иннинэ уон бизэ
мүнүүтэ төртүт да ааһарга
анамматах кинигэбин сы-
мыйанан арыһа олоһуу,
уһуктан баран турбакка сы-
тмы, о.д.а.).

14. Бүгүн толорулуох-
таах үлэһиттэн кыраны
даһаны сарсынныга
көһөрүмэ. Сарсын толорул-
луохтаах үлэ сөрөһөтүн бүгүн
толоруу үөрэйэх оңолуон.
Бу хотуулаах, бэйэһин
көбүлүүр күүс буолан сар-
сынныга толору кыах бизэ-
рибэ.

15. Өй үлэтинэн дьаарык-
танаргын хаһан да тохтоту-
ма. Сайын бэйэригэр кини-
гэни араарыма. Хас күнүг
эйгин өй-санаа өттүнэн
байыттын — манна сытар
инникитин өйүһүн үлэлиир-
гэр туһалаах биризмэни
чорботунар кыаһын. Өйдөө:
төһөнөн элбэһи билэбин да,
сана билиини инэриниин
сөччонон чөлчөтүө.

(В.А.Сухомлинский.
Сто советов).

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Уаһс сылларга үтүө суобастаахтык оёону
үөрэтиһэ, итинигэ үлэһэбит убаастыыр ветеран-
учууталларбытын Аксинья Дмитриевна
ФЕДОРОВАНЫ 80 уонна Евдокия Григорьевна
ГУЛЯЕВАНЫ 70 сааскытын туолбут
үбүлүүдэригитинэн итинтик, истинник
эбэрдэлиибит!

Эһиһэ, сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүдэн туран, үгүс
ыччаты олох суолуар үкүннэрибит үтүбүт иһин
мүһүрэ суох матланабыт.

Оёолоргут, сизинэригит тапталларынан
угуттанан үһүнүк дьоллоохтук олоһоргутугар
бабарыбыт.

Улуустаагы үөрэх управлениета,
Чурапчытаагы I сүһүөх оскуола коллектива.

Кыһс Амма сардааналаах кырдалларыгар, Тэйэр
Хайа тэллээр чудааран аастыт оёо сааскыт ара-
хсыһат арыһын, комсомольскай эдэр сааскыт эрлэ-
лээх доһорун, түөрт оёо күн-күбэй ийэлэрин, эйбэс
дууһалаах, сыйаһас санаалаах күндү дьүүгэбитин
Елена Ивановна МАКАРОВАНЫ 55 уонна эн олохун а-
рыһын, убаастыыр күндү киһибитин, Соловьев нэһили-
эгин бочуоттаах гражданын, өр сылларга салыйар
үлэбэ үлэһэбит, СР тыатын харааһыстыбатын
үтүбүлээх үлэһитин Алексей Еремеевич МАКАРОВЫ 70
сааскытын туоларытынан итинтик, истинник эбэр-
дэлиибит!

Оёолоргут тапталларынан угуттанан, чэгиэн-
ник-чэбдиктик сылдьан үһүнүк дьоллоохтук олоһор-
гутугар бабарыбыт.

Биригэ үөскээбит үөлээннээхтэрин.

АТЫЛЫБЫТ

2000 сыллаах УАЗ микроавтобуу. Сыаната — 100 тыһ.
солк.

1992 сыллаах ВАЗ-06 автомашинаны — 50 тыһ. солк.
Токарнай станогу (кыра, учебнай).
Билсэр тел. 41-856.

Күндү ийэтэ, үлэ ветерана, Чурапчы сэлэһиннэтин
олохтооһо

СЕДАЛИЩЕВА Мария Григорьевна
уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн кийиһиптитигэр
Собакина Евдокия Борисовнага дириг кутурбаммытын
тиэрдэбит.

Мырылаттан Собакиннар, Сергеевтэр, Тааттаттан
Чемпиннэр, Жеготовтар, Дьокуускайтан
Собакиннар, Борисовтар, Соломоотар.

Күндү аһата, үлэ ветерана, Чурапчы сэлэһиннэтин
олохтооһо

ЕГОРОВ Иннокентий Дмитриевич
уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн улуустаагы үөрэх
управлениетын оскуолаба кириһин иннинээһи саастаах
оёолорго отделын специалиһыгар Егорова Екатерина
Иннокентьевнага дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Хатылытаагы "Ньургунуу"
уһууаан коллектива.

НОВОЕ ПОСТУПЛЕНИЕ ТОВАРОВ В МАГАЗИНЕ "БООТУР"

Мякая мебель (диза фаян), холодильники "Сти-
нол", "Бирюса", "Индазит", "Даewoo", стиральные ма-
шины, центрифуги, видеокамеры, муз. центры, магни-
тофоны, ласты, эл. плитки "Мега", кухонные гарниту-
ры (произ-ва Корея, расцветки разные), прихожки,
тумбы под ТВ, журнальные и письменные столы, телеви-
зоровы, продукты и др.

Наш адрес: с. Чурапча, ул. Октябрьская 57. Тел. 41-
416. Магазин "БООТУР".

Хаһыаты тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительствота,
Улуус дьаһалтата, Редакция Хаһыат сахалыы тыһынан
оптуорунуука, чэппиһэргэ, субуотаба таһар.
Хаһыат индекса: 54907

"Сага олох" редакционнай-издательскай холбоһук. Офсетнай бэчээт.
Сахааһын №-р 130, Тираж 1950, 05.11.2001 с. бэчээккэ бэрилиннэ.

Редактор ПОПОВИГ.
ААДЫРЫСЫТ: 678670, Чурапчы сэл.
Карл Маркс уул. 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редиктор — 41-332, отделлар — 41-265.
E-mail:sanaoloh@churapsakh.ru

Автор суругар этиһээр санаа редакция
позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр
буолбатах. Суруһка быйылар чахчылар
кырдыктаахтарыгар эппиэтинээһин
автор тус бэйэтэ сүгэр.